

2014 m. birželis

Lietuvos mokesčių sistemai metas užauginti stiprią „ketvirtąją koją“

Parengė: Investors' Forum mokesčių grupė

LIETUVOS MOKESČIŲ SISTEMA PATRAUKLUMU LENKIA DAUGELĮ EUROPOS SĄJUNGOS VALSTYBIŲ, TAČIAU JI ATSLIEKA NUO KITŲ BALTIJOS ŠALIŲ. BENDRAJAME „PAYING TAXES 2013“ REITINGE LIETUVA PERNAI UŽĖMĖ 60 POZICIJĄ, TUO TARPU ESTIJA – 50, O LATVIJA – 52 VIETĄ. NORĖDAMA PRITRAUKTI DAUGIAU INVESTUOTOJŲ, VALSTYBĖ TURĖTŲ IMTIS PRIEMONIŲ TOBULINTI MOKESČIŲ SISTEMĄ.

DIDŽIAUSIUS INVESTUOTOJUS Į LIETUVOS EKONOMIKĄ VIENIJANČIOS ASOCIACIJOS „INVESTORS' FORUM“ NARIAI ATKREIPIA DĖMESĮ Į SVARBIAUSIAS TOBULINTINAS SRITIS:

1. „SoDRA“

Daugumoje išsivysčiusių pasaulio valstybių socialinio draudimo sistemos dalyvis gali tikėtis naudoti, proporcingos per visą jo gyvenimą sumokėtoms įmokoms, todėl šiose valstybėse įprasta mokesčių sistemas konstruoti, vaizdžiai kalbant, ant keturių kojų: pajamų, vartojimo, pelno ir turto mokesčių. Tuo tarpu Lietuvoje vis sudėtingiau nustatyti ryšį tarp „Sodrai“ sumokamų įmokų ir gaunamų išmokų, o dalyvavimas valstybinio socialinio draudimo sistemoje iš esmės tėra dar vienas mokeskis. Ir būtent šis mokeskis, o ne turto mokesčiai, yra ketvirtoji, gerokai klibanti „koja“, ant kurios laikosi Lietuvos mokesčių sistema.

„Investors' Forum“ atstovai jau ne vienerius metus pabrėžia, kad Lietuvos „Sodros“ sistemai būtini esminiai pokyčiai. Deja, vietoj rimtos chirurginės intervencijos, pastaruosius dvidešimt metų apsiribojama gydymu žolelėmis ir užkalbėjimais.

Nors ir be konkurso, bet neseniai buvo žengtas svarbus žingsnis – sudaryta mokslininkų grupė, kuriai pavesta išanalizuoti Europos šalių patirtį ir Lietuvai pasiūlyti teisinę-administracinę mokesčių sistemos modelį. Jį diegiant būtų tobulinami darbo santykiai, užimtumas bei valstybinį socialinį draudimą reglamentuojantys teisės aktai. Tai leistų sudaryti objektyvias prielaidas pritraukti daugiau investicijų bei sukurti papildomų darbo vietų, tvaresnę, skaidresnę, adekvačias išmokas garantuojančią valstybinio socialinio draudimo sistemą.

Tikimės, kad sudarytos mokslininkų grupės išvados bus išgirstos, o į jas bus įtraukti ir keturi toliau išvardinti bei ne kartą anksčiau teikti pasiūlymai:

- Valstybinei mokesčių inspekcijai (VMI) perduoti „Sodros“ įmokų surinkimą. Tai leistų sumažinti administravimo kaštus, o VMI būtų suinteresuota suvienodinti apmokestinimo tvarką, bazes, teikiamas formas ir duomenis. Atitinkamai palengvėtų našta verslui.
- Sujungti darbdavio ir darbuotojo mokamas įmokas, perkelti visą įmoką darbuotojui, atitinkamai perskaičiuojant mokesčių ir įmokų tarifus. Taip neliktų prasmės darbuotojui ir darbdaviui susitarti dėl atsiskaitymo „vokelyje“. Be to, darbuotojas pamatytų tikrąjį savo darbo užmokesčių ir sumokamų mokesčių bei įmokų dydį.
- Nustatyti „Sodros“ įmokų „lubas“ visoms draudžiamųjų asmenų grupėms. Tai padidintų socialinį teisingumą ir gražintų paskatas dalyvauti sistemoje. Be to, toks sprendimas sumažintų gerai apmokamų darbo vietų kaštus ir paskatintų darbdavius investuoti į jas.
- Panaikinti didžiules sankcijas už „Sodros“ įmokų apskaičiavimo ir mokėjimo pažeidimus, suvienodinti jas su kitomis sankcijomis, kurias numato Mokesčių administravimo įstatymas.

2. ŠEŠĖLINĖ EKONOMIKA

Lietuvai būtina stiprinti kovą su šešėline ekonomika. „Investors' Forum“ įsitikinimu, apčiuopiamų rezultatų šioje kovoje gali duoti ne pavienės įgyvendinamos priemonės, bet jų kompleksas.

2.1. NAUJOSIOS KOVOS PRIEMONĖS

Praėjusių metų pabaigoje Vyriausybė pasiūlė vieną iš priemonių – riboti atsiskaitymą grynaisiais pinigais. Deja, pasiūlyta priemonė nesulaukė pritarimo Seime. Galima tik svarstyti, ar siūlytas ribojimo mechanizmas ir reglamentavimas buvo nepriekaištingas, tačiau atsižvelgiant į augančius „šešėlio“ mastus, imtis vienokių ar kitokių priemonių būtina. Mes pritarėme siūlymui riboti atsiskaitymus grynaisiais – „Investors‘ Forum“ nariai tokią iniciatyvą buvo pasiūlę dar prieš porą metų. Vis dėlto, laikomės nuomonės, kad jei įstatymų leidėjai nutartų grįžti prie šių ribojimų, jie neturėtų sudaryti papildomų kliūčių skaidriai veikiančiam verslui.

Viena svarbiausių institucijų kovoje su „šešėliu“, VMI, gegužės mėn. pasiūlė Vyriausybei mokesčių administravimą perkelti į naują lygį ir įdiegti išmaniąją mokesčių administravimo sistemą (i.MAS). Perėjimas prie pažangių, modernių kovos su pajamų slėpimu metodų yra sveikintinas. Tačiau, jeigu bus priimtas sprendimas diegti šią, tikėtina, valstybei ir patiems mokesčių mokėtojams nemažai kainuosiančią sistemą, būtina užtikrinti, kad investicijos duotų laukiamą rezultatą. Atkreipiame dėmesį, jog įdiegus i.MAS, mokesčių administratorius pradės kaupti didelį įvairios informacijos kiekį, todėl „Investors‘ Forum“ ragina šią informaciją išnaudoti kuo efektyviau. Reikia tikėtis, kad šie duomenys leis palengvinti verslui statistinių ataskaitų rengimo našta.

Siekiant veiksmingai kovoti su „šešėliu“, į šią kovą labai svarbu įtraukti visuomenę. Būtina sužadinti gyventojų interesą įsigyjant prekes ir paslaugas visuomet gauti tai liudijantį dokumentą. Galėtume pritaikyti pasiteisinusią Gruzijos patirtį, kuomet siekiant mažinti „šešėlį“ buvo sukurta loterija, kurios bilietai – kasos aparatų čekiai. Gyventojams patiems reikalaujant čekių, mokesčių administratorius atsiskaitymų kasos aparatais kontrolei „sutaupyta“ laiką galėtų skirti kitoms sritims. Gera žinia, kad apie tokią galimybę prabilo ir pati VMI. Be to, tai galėtų paskatinti atsisakyti ir nefiskalinių čekių – kai kuriuos iš jų paprastam vartotojui sunku atskirti nuo fiskalinių čekių, todėl pagrįstai kyla klausimas dėl jų paskirties bei būtinybės.

Šešėliniame versle uždirbti pinigai tradiciškai materializuojasi į ne šešėlinio pasaulio prekes ar paslaugas. Jų įsigijimo šaltinių nustatymui ir galėtų būti skiriamas sutaupyta kontrolės institucijų laikas. Toks darbas vyksta, tačiau, deja, ne taip sklandžiai, kaip tikėtumėmės. Spragos teisės aktuose vis dar padeda išvengti atsakomybės pateikus paskolos raštelius ar kitus pajamų gavimo dokumentus, nesukeliantis mokestinių pasekmių. Todėl „Investors‘ Forum“ ne kartą siūlė įvesti visuotinį turto ir pajamų deklaravimą. Raginame šio klausimo daugiau neatidėlioti.

2.2. KURO AKCIZAI

Reikšmingą šešėlinės ekonomikos dalį sudaro nelegali prekyba degalais. Ne paslaptis, kad už kurą sumokamo akcizo dalis sudaro daugiau nei pusę visų valstybės surenkamų akcizų pajamų. Tačiau taikomas maksimalus akcizų tarifų dydis turėjo neigiamos įtakos akcizų pajamų surinkimui. Mes siūlome Lietuvoje įvesti įvežamo kuro apribojimus pasiremiant kaimyninės Lenkijos pavyzdžiu. Ši valstybė pakeitė dvišalių susitarimų su Baltarusija ir Rusija nuostatas ir įvedė įvežamo kuro apribojimus, kurie padeda sumažinti nelegaliai įvežamo automobilių kuro, kaip prekės apyvartą. Šie apribojimai krovininiam transportui būtų 200 litrų, krovininiam transportui su priekabomis ir puspriekabėmis bei autobusams – 400 litrų. Neišsprendus dvišalių susitarimų „Dėl tarptautinio vežiojimo automobiliais“ atitinkamų nuostatų pakeitimo klausimo, siūlėme vežėjams įvesti privalomą spidometro duomenų ir degalų kiekio deklaravimą įvažiuojant į Lietuvą ir išvažiuojant iš jos.

Teigiamas postūmis šioje srityje įvyko kai buvo įvestas privalomas reikalavimas sunkvežimių vairuotojams deklaruoti įvežamo į šalį kuro kiekį. Tačiau manome, kad aukščiau minėti įvežamo kuro apribojimai ir toliau svarstyti, kaip aktuali priemonė.

2.3. NEKILNOJAMO TURTO SEKTORIAUS

Pagal įvairius tyrimus, statyba yra tas sektorius Lietuvoje, kuriame šešėlinės ekonomikos dalis yra didžiausia. Pagal sąskaitas faktūras mokama tik už medžiagas, už darbus užsakovai – gyventojai – mielai atsiskaito grynaisiais. Nepaisant sugriežtėjusių ribojimų vietoje subrangovų ar darbuotojų samdyti vykdančius individualią veiklą ir dirbančius pagal verslo liudijimą, statybose šios veiklos formos vis dar itin populiarios. Pastatyti objektai neapmokestinami nekilnojamo turto mokesčiu, jeigu gyventojas nenaudoja jų verslo veikloje ir bendra turimo nekilnojamo turto vertė neviršija 1 mln. Litų. Suėjus 5 metams nuo statybos pabaigos, nekilnojamo turtą galima parduoti be mokesčių. Dovanojimas ar paveldėjimas tarp pirmos eilės giminaičių taip pat neapmokestinamas. Būtent dėl šių priežasčių gyventojas neturi motyvo reikalauti PVM sąskaitos faktūros visai tikrajai darbų kainai. Prie viso to pridėkime faktą, kad kitose šešėlinės ekonomikos sferose uždirbti pinigai taip pat anksčiau ar vėliau didele dalimi „nusėda“ į gyventojams priklausantį nekilnojamą turtą. Taigi, turime uždara, begalinį ciklą, kuriame dideliu mastu kaupiamos ir paverčiamos turtu nė vienoje grandyje neapmokestintos pajamos.

Tuo tarpu diskutuojant apie poreikį didinti biudžeto pajamas, politikų akys kaskart nukrypsta į pajamų mokesčio tarifo didinimą arba jo progresyvumą. Nenorima pažiūrėti plačiau ir suprasti, kad sąžiningai mokančiam mokesčius našta didėja abiem atvejais: tiek didinant pajamų, tiek turto apmokestinimą. Tuo tarpu didesnis pajamų apmokestinimas nepaliečia slepiančiųjų pajamas. Būtent jie yra labiausiai suinteresuoti kad ir toliau būtų apmokestinamos tik ofi-

cialiai deklaruotos pajamos, o turtas būtų apmokestinamas kuo mažiau.

Siekiant didesnio socialinio teisingumo ir efektyvios kovos su mokesčių vengimu, kito kelio nėra, kaip tik nutraukti neapmokestinimo grandinę nekilnojamo turto sektoriuje. Visų pirma, reikia keisti esamą nekilnojamo turto mokestį. Bazė yra per maža (nes 1 mln. Lt riba per aukštą), tuo tarpu tarifas – per didelis. Siūlytina plėsti bazę (mažinant neapmokestinamą ribą bent jau iki 0,5 mln. Lt) ir mažinti tarifą, tarkime iki 0,5 ar 0,75 proc. Antra, reikia sukurti paskatas gyventojams reikalauti PVM sąskaitų faktūrų iš rangovų. Tai gali būti ne tik neigiamos paskatos, pvz. 5 m. termino ilginimas arba panaikinimas, bet ir teigiamos paskatos, pvz. dalinis pirkimo PVM gražinimas ar išlaidų atėmimas apskaičiuojant gyventojų apmokestinamąsias pajamas. Trečia, svarstyti ir paveldėjimo bei dovanojimo apmokestinimo pakeitimai. Dabartinis paveldėjimo apmokestinimas yra nelogiškas – paveldėjęs 500000 Lt vertės turtą ne pirmos eilės giminaitis moka 5 proc. mokestį, o paveldėjęs 500001 Lt moka 10 proc. nuo visos sumos.

3. VISUOTINIS NEKILNOJAMO TURTO MOKESTIS

Tam, kad valstybė ir savivaldybės efektyviai naudotų lėšas ir nesukurtų nesąžiningos konkurencijos privačiam sektoriui, veiklos sąlygos turi būti tokios pačios. Tačiau savivaldybių, valstybės įstaigų, įvairių subjektų grupių naudojamas nekilnojamas turtas Lietuvoje neapmokestinamas nekilnojamo turto mokesčiu.

Tokiu būdu, visi paminėti subjektai dalyvauja nekilnojamo turto rinkoje geresnėmis sąlygomis. Dėl to jie lengviau išstumia iš nekilnojamo turto rinkos privataus sektoriaus žaidėjus, o apskaitoje rodo mažesnes sąnaudas (arba paslaugų savikainą) nei turėtų. Tai iškraipo vaizdą apie tikrą šių institucijų išlaidų kainą ir konkurenciją su subjektais, kurie patiria nekilnojamo turto mokesčio sąnaudas. Ir žinoma, tai neskatina efektyviau naudoti nekilnojamo turto. Dėl šių priežasčių, nekilnojamo turto mokestis turėtų būti visuotinis, su kuo mažiau išimčių.

4. „DALYVAVIMO IŠIMTIES“ TAISYKLĖ

Pagal šiuo metu galiojančią „dalyvavimo išimties“ taisyklę, akcininkas (juridinis asmuo) gali neapmokestinamai parduoti dukterinės įmonės akcijas tik jeigu turi daugiau nei 25 proc. jos akcijų, kurios yra išlaikytos ne trumpiau nei 2 metus arba 3 metus, jei akcijos buvo gautos dėl reorganizavimo.

Nors 2006 m., kuomet buvo įtvirtinta „dalyvavimo išimties“ taisyklė, šie kriterijai atrodė konkurencingi, kaimyninėms valstybėms reikšmingai liberalizavus šios taisyklės kriterijus, Lietuvos konkurencingumas, varžantis dėl užsienio investicijų, ženkliai sumažėjo. Pavyzdžiui, nuo 2013 m. Latvijoje nėra taikomi beveik jokie „dalyvavimo išimties“ reikalavimai, t.y. pajamos iš akcijų perleidimo bei gaunami

ir išmokami dividendai yra neapmokestinami, neatsižvelgiant į turimą akcijų dalį ir išlaidų trukmę (išskyrus akcijas ir dividendus iš tikslinių teritorijų).

Taigi Lietuva, siekdama išlaikyti investuotojų susidomėjimą, turėtų ir toliau analizuoti, kokios yra mokesčių plėtros tendencijos ir tobulinti savo mokesčių sistemą. Šiuo tikslu siūlome suvienodinti „dalyvavimo išimties“ kriterijus akcijų pardavimo pajamoms ir dividendams, neapmokestinant akcijų pardavimo pajamų, kai tenkinami šie dividendams taikomi kriterijai:

- parduodanti įmonė turi ne mažiau nei 10 proc. dukterinės įmonės akcijų

- akcijos yra išlaikytos ne trumpiau nei 1 metus.

Investuojantiems užsienio valstybėje yra labai svarbus tos valstybės mokesčių sistemos aiškumas, todėl kriterijų suvienodinimas ne tik supaprastintų mokesčių administravimą, bet ir padidintų Lietuvos patrauklumą investuotojams. Sumažintos kriterijų ribos leistų lanksčiau susidėlioti įmonių grupės struktūrą, tačiau spekuliacijos akcijomis vis dar būtų pakankamai apribotos.

5. PELNO MOKEŠČIO ĮSTATYMAS

„Investors‘ Forum“ įsitikinimu, investicijas stabdo netinkami Pelno mokesčio įstatymo pakeitimai.

5.1. LENGVATŲ ATSTATYMAS PASKIRSTANT PELNĄ AKCININKAMS

2008 m. mokesčių reforma paliko neigiamų pėdsakų Pelno mokesčio įstatyme. Jame yra numatytas reikalavimas įmonėms, paskirstant dividendus fiziniams asmenims, sumokėti pelno mokestį nuo paskirstomo pelno, kuris nebuvo apmokestintas pelno mokesčiu dėl pritaikytų lengvatų. Tai lengvatos vykdytam investiciniam projektui, akcijų pardavimui, draudimo įmonių pajamoms iš draudimo įmokų ar kolektyvinio investavimo subjektų pajamoms.

Dėl šios nuostatos fizinių asmenų valdomose įmonėse, skirtingai nei Lietuvos ar užsienio juridinių asmenų valdomose įmonėse, minėtomis lengvatomis yra ne sumažinama pelno mokesčio našta, o tik atidedamas mokesčio sumokėjimo momentas. Be to, įmonėms tai sukelia sunkumų išskaičiuojant neapmokestintą pelno dalį, pamirštama atstatyti pritaikytas lengvatas dividendų išmokėjimo metu, todėl vėliau tenka susimokėti delspinigius ar net baudas.

Užsienio jurisdikcijose toks reikalavimas nėra taikomas, todėl Lietuvos fiziniai asmenys yra netiesiogiai skatinami akcijas perleisti užsienyje įsteigta holdingo bendrovei ir taip sutaupyti reikšmingą mokestinės naštos dalį. Tačiau tokiu būdu dalis mokesčių iškeliauja į kitą valstybę, yra apsunkinama įmonių grupės struktūra, pabrangsta jos išlaidos. „Investors‘ Forum“ ragina panaikinti 2008 m. mo-

kesčių reformos įvestą tvarką – pelno mokesčio lengvatų atstatymą išmokant dividendus fiziniams asmenims.

5.2. MOKESTINIŲ NUOSTOLIŲ PERKĖLIMAS

Nuo 2014 m. įsigaliojo Pelno mokesčio įstatymo pakeitimas, kuriuo mokesčių nuostolių perkėlimas ribojamas iki 70 proc. einamųjų metų apmokestinamojo pelno. Šiuo projektu Lietuvos konkurencinė aplinka tapo blogesnė, lyginant su kaimynine Latvija, kur nuostolių perkėlimas neribojamas, arba Estija, kur pelno apmokestinimas atidedamas iki jo paskirstymo. Dabar bet koks investicinis projektas Lietuvoje ženkliai mažiau patrauklus, nei Latvijoje, Estijoje, ar kitose regiono šalyse, turinčiose patrauklesnį režimą (pvz., net 18 Europos Sąjungos valstybių netaiko procentinio apribojimo perkeliamų nuostolių sumai).

Pakeitimas prasilenkia su ekonomine logika. Investiciniai projektai vykdomi ir įmonės steigiamos siekiant gauti pelno. Pirmieji veiklos metai ar pirmieji investicinio projekto metai paprastai būna nuostolingi. Atsipirkimas prasideda antrais ar trečiais metais, o grynas pelnas iš projekto gaunamas dažnai dar vėliau. Akcininkai išsimoka dividendus tik tada, kai įmonė padengia pirmais veiklos metais patirtus nuostolius ir pasiekia grynąjį pelną. Tuo tarpu pagal įstatymo pakeitimą, valstybė pradeda imti pelno mokesť daug anksčiau, nei projektas atsipirko.

Šis pakeitimas sukūrė nevienodas sąlygas ir smulkiajam bei vidutiniam verslui, nes nuostolių perkėlimas mokantiems pelno mokesť pagal 5 proc. tarifą neribojamas, o mokantiems pagal 15 proc. tarifą (t.y., vidutiniam ir stambiam verslui) ribojamas. Tačiau smulkusis verslas ir taip turi lengvatą dėl mažesnio pelno mokesčio tarifo, todėl toks papildomas diferencijavimas nepagrįstas.

Ne paslaptis, kad šį pakeitimą inspiravo pavėluota reakcija į faktą, kad 2009-2010 m. bankai padarė didelius atidėjimus, todėl patyrė didelius mokesćinius nuostolius. Tačiau bankai jau sunaudojo perkeltus mokesćinius nuostolius ir už 2013-2014 m. mokės ženkliai pelno mokesćio sumas. Jeigu iš tiesų yra problema su bankais, tai dėl įmokų į indėlių draudimo fondą dydžio ir jo lėšų panaudojimo, o ne dėl pelno mokesćio. Atitinkamai reikėtų spręsti problemą ten, kur ji yra. Tačiau sprendimas visiems mokesćių mokėtojams apriboti mokesćinių nuostolių perkėlimą yra visiškai nelogiškas. „Investors‘ Forum“ ragina šio pakeitimo kuo greičiau atsisakyti.

6. INVESTICINIŲ PROJEKTŲ LENGVATOS TAIKYMAS PRAKTIKOJE

Jau penktus metus galiojanti pelno mokesćio lengvata, taikoma į tam tikrų kategorijų ilgalaikį gamybinės paskirties turtą investuojantiems mokesćio mokėtojams. Ji galėtų būti didelis Lietuvos pelno mokesćio sistemos palengvinimas. To siekė ir VMI, kuri aiškino, kad investicinis projektas apima investicijas į inovacijų kūrimą, plėtrą, produktyvumo

ir darbo našumo didinimą, sunaudojamų resursų (ar žaliavų) mažinimą, produkcijos bei paslaugų diversifikavimą į naujus, papildomus produktus/paslaugas arba gamybos bei paslaugų proceso esminį pakeitimą. Taip pat tai apima ir investicijas, susijusias su naujų gamybos technologinių linijų įsigijimu ir įdiegimu, esamų gamybos technologinių linijų modernizavimu, vidinių inžinerinių tinklų (statinyje nutiestų vandentiekio, nuotekų šalinimo, šilumos, dujų ir kitų vamzdinių, ventiliacijos sistemų, elektros ir nuotolinio ryšio (telekomunikacijų) linijų su jų maitinimo šaltiniais ir įrenginiais), kurie reikalingi naujoms gamybos technologinėms linijoms įdiegti ar esamoms modernizuoti, įrengimu.

Deja, per pastaruosius du metus VMI atliko nemažai mokesćio mokėtojų patikrinimų iš kurių paaiškėjo, kad VMI tikroji pozicija ženkliai skiriasi nuo iki šiol viešai publikuojamos. Paaiškėjo, kad patikrinimų metu VMI pripažįsta tik tuos investicinius projektus, kurių rezultate arba didėja gamybos apimtis, arba įdiegiamas iš esmės naujas gamybinis procesas. Tuo tarpu jeigu mokesćių mokėtojas modernizuoja esamą gamybos procesą arba pasiekia didesnę gamybos efektyvumą, tačiau pačios gamybos apimties nepadidina, patikrinimų metu VMI ginčija mokesćių mokėtojo teisę taikyti lengvatą. VMI taip pat aukštai iškelė įrodymų, reikalingų investicinio projekto tinkamumui pagrįsti, kartelę, reikalaujama pateikti duomenis apie prognozuojamus ekonominius rodiklius ir jų faktinį pokytį užbaigus projektą.

„Investors‘ Forum“ nuomone, įstatymas yra aiškus, ir ankstesnė (bei iki šiol viešai skelbiama) VMI nuomonė yra teisinga ir turėtų būti nuosekliai taikoma.

7. PVM LENGVATOS

PVM lengvatų klausimas aktualus kiekvienais metais. Tačiau jau atvirai kalbama apie tai, kad lengvatinių PVM tarifų nustatymas nei pagyvina ekonomiką, nei, juo labiau, padeda išspręsti mažesnes pajamas gaunančių gyventojų finansines problemas, o administracinė našta ir administravimo kaštai nuolat auga. Susidaro įspūdis, kad PVM lengvatų nustatymo metu sprendžiama tik tai, kokiai verslo sričiai ar šakai ją skirti. „Investors‘ Forum“ nuosekliai laikosi nuomonės, kad PVM lengvatiniai tarifai nesprendžia problemų ir per daug kainuoja. Viena iš iškalbingiausių PVM lengvatų – lengvatinis PVM tarifas šildymui. Kada bus geresnė proga panaikinti PVM lengvatą šildymui, jeigu ne dabar, kai ženkliai sumažėjo Lietuvai tiekiamų dujų kainą?

8. MOKEŚČIŲ ADMINISTRAVIMAS

Tiek politikai, tiek įstatymų leidėjai vis imasi tobulinti mokesćių administravimą, taip norėdami sumažinti „šešėlių“ ir padidinti PVM surinkimą. Vis tik, nauji „vėjai“ kartais pučia ne visai į tą pusę. Peržiūrėjus dar 2014 m. balandį pateiktą ir vėliau kiek patobulintą Mokesćių administravimo įstatymo projektą, akivaizdu, kad administracinės naštos mažinimas neduoda jokių pozityvių ženklų, greičiau

atvirkščiai. Lietuva turės vykdyti savo prisiimtus įsipareigojimus, susijusius su FATCA, tačiau VMI dramatiškai padidinus teikiamos informacijos kiekius, neaišku, ar VMI sugebėtų juos apdoroti ir ar iš to būtų kokios naudos. Be to, projekto sėkmės atveju, dalinio priskaičiuotų mokesčių sumokėjimo reikalavimu būtų ap sunkinta teisė kreiptis į teismą, taip pat pratęsta mokesčių apskaičiavimo senatis, nors VMI galėtų ir toliau sėkmingai išsirašinėti pavedimus tikrinti paskutinę dieną.

Tokių neproporcingų ir ne visada pagrįstų projektų egzistavimas negarantuoja stabilumo investuotojams. Vienas ryškesnių pavyzdžių – naujasis solidariosios atsakomybės institutas, siūlomas įtvirtinti PVM įstatyme. Jame teigiama, kad jeigu apmokestinamieji asmenys tyčia ar netyčia sudalyvavo sandorių grandinėje, kurioje bent vienas dalyvis nesumokėjo PVM, tokia našta gali užgulti ant likusiųjų pečius, jeigu, kaip nurodoma įstatymo projekte, jis „žinojo ar turėjo žinoti, kad PVM kuriame nors šių sandorių grandinės etape nebus sumokėta“. Atrodytų, toks progresyvus ir novatoriškas, o ir ES nedraudžiamas reglamentavimas turėtų būti gana efektyvia priemone kovojant su PVM sukčiavimu ir grobstymu (taip galvoja ir projekto rengėjai ir jo palaikytojai), tačiau retas susimąsto, koks gi „žinojimo ar turėjimo žinoti“ standartas Lietuvoje? Deja, atsakymo į šį klausimą nerasime ir teismų praktikoje, todėl lieka neaišku,

ar VMI patvirtintos rekomendacijos, nukeliančios į gūdžius 2000-tuosius, atspindi VMI standartus? Dėl šios priežasties pažangus solidariosios atsakomybės institutas tampa nepatuojuo d y d ž i o „siurprizu“.

Atrodytų toks pažangus ir ilgai visų lauktas įpareigojančių susitarimų procesas praktikoje veikia prastai. Visų pirma, VMI pati nustatė, kad gali neprisiimti įsipareigojimų aiškiais klausimais, tačiau kyla klausimas, kodėl VMI turėtų vengti įsipareigoti kai viskas aišku? Peršasi atsakymas – kad apribotų kreipimūsi skaičių. „Investors‘ Forum“ ir toliau nuosekliai siūlo įvesti žyminį mokesčių besikreipiant įpareigojančio sprendimo. Tai leistų pažaboti tuos, kurie neturi ką veikti, taip pat surinktų papildomų lėšų į biudžetą. Tuo pačiu siūlome atsisakyti VMI teisės nepritari ti įpareigojantiems sprendimams tuo pagrindu, kad viskas yra aišku. Tai leistų sutrumpinti sprendimų priėmimo laiką (pvz., nuo 60 iki 30 dienų) ir atimti iš visuomenės svarstymus, kodėl gi VMI pasilieka sau teisę persigalvoti aiškiais klausimais. Nuasmenintų išankstinių įpareigojančių sprendimų skelbimas sukurtų teisinio tikrumo ir skaidrumo efektą, o reali galimybė skūsti VMI atsisakymą pritari ti teisės normų taikymui kiek drausmintų sprendimų priėmėjus. Kiek patobulinius praktikoje išryškėjusius reglamentavimo trūkumus, išankstinių įpareigojančių sprendimų institutas pagaliau galėtų atlikti savo funkciją.

INVESTORS‘ FORUM MOKESČIŲ GRUPĖ:

Grupės vadovas:

Kęstutis Lissauskas, EY.

Nariai:

Saulė Dagilytė, Sorainen.

Kristina Kriščiūnaitė, PwC.

Aistė Medelienė, LAWIN.

Birutė Petrauskaitė, KPMG Baltics.

Tatjana Vaičiulienė, Deloitte Lietuva.

INVESTORS‘ FORUM:

Savanoriška, visiškai nepriklausoma ir savivaldi verslo asociacija jungianti didžiausius ir aktyviausius investuotojus į Lietuvos ekonomiką. Įkurta 1999 metais asociacija vienija Lietuvos ir užsienio investuotojus, kuriems artima mūsų vizija ir misija.

Investors‘ Forum yra skaidraus verslo ženklavimo iniciatyvos „Baltoji banga“ narė.

Investors‘ Forum
Totorių g. 5-21, LT-01121, Vilnius
Tel. +370 (5) 2755258
El. p.: info@investorsforum.lt
www.investorsforum.lt